

ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ
ਪਹਿਲਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀ

ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਯੂ ਕੇ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਨਗਰ **ਰਾਇਲ ਲਮਿੰਗਟਨ ਸਪਾ**
10 – 11 ਅਗਸਤ 2013

www.5abi.com

ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਪਰਿਚੈ

ਡਾ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੰਦੋਲਾ

ਲਮਿੰਗਟਨ ਸਥਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਤਹਿ-ਦਿਲੋਂ ਯੰਨਵਾਦ

ਸਾਰੇ ਪਰਚੇ ਉਪਲਬਧ: www.5abi.com

www.5abi.com

ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ

ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ
ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ
ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ

ਇਤਿਹਾਸ...

ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀਆਂ
ਉਹ ਆਖਰ ਨੂੰ ਮਰ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ!

ਅਤੇ

ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਗੁਆ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ
ਉਹ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ!!

ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪਰੰਪਰਾ

ਜਰਮਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਮੈਕਸ ਮੂਲਰ (1823-1900 ਈ:) ਅਨੁਸਾਰ:

“ਤਰਕਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਣ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਕੌਮਾਂ – ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ - ਦੁਆਰਾ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰ (ਈਜਾਦ) ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।”

ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪਰੰਪਰਾ

ਤਕਸ਼ਿਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪੰਜਾਬ (400 ਈ: ਪੂ: - 600 ਈ:)

ਨਾਲੰਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬਿਹਾਰ
(500-1200 ਈ:)

ਇਤਿਹਾਸ...

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਫਾਰਸੀ

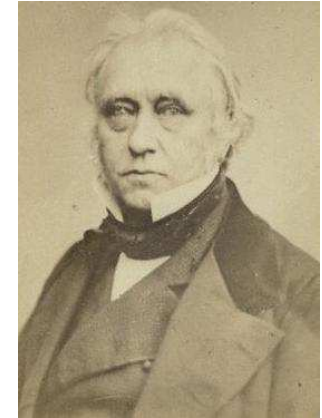

ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਉਰਦੂ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

ਲਾਰਡ ਮੈਕਾਲੇ

- ਸੰਨ 1835 ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਮੈਕਾਲੇ ਪਬਲਿਕ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨ (Public Instruction) ਬਾਰੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੀ।
- ਮੈਕਾਲੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਦੇਸੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਨਫਰਤ ਸੀ।

ਮੈਕਾਲੇ – “ਸਮ੍ਰਿਤੀ”

“ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਵਸੀਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਜਮਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕੇ - ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਜੋ ਰੰਗ ਅਤੇ ਨਸਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹੋਣ ਪਰ ਸੁਆਦਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਖੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼”

ਲਾਰਡ ਮੈਕਾਲੇ

- ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ "ਯੂਰਪ ਦੀ ਇਕ ਚੰਗੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ੈਲਫ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰੈਪਰੇਟਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।"
- "ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸਮਝ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏਗੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏਗੀ"।

ਮੈਕਾਲੇ – “ਸਮ੍ਰਿਤੀ” ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਮੈਕਾਲੇ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ

- ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਵੀ ਜਮਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਈ (ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ) – Indian Elite,
- ਰੰਗ ਅਤੇ ਨਸਲ ‘ਚ ਭਾਰਤੀ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਕਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼,
- ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਤੇ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ,
- ਉੱਚ-ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਸਕੂਲ/ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲੇ,
- ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮ ਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ,
- ਉੱਚੇ-ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ।

ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪਏਗਾ

ਕਿ

ਸਾਡੀ ਕੌਮ, ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼, ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ

ਇਸੇ

ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਘਿਣਾਉਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

ਦੇ

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ, ਲਗਾਤਾਰ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ !

ਲੋੜ ਹੈ

ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਤੋੜਨ ਦੀ !!

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ

www.5abi.com

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ

- ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਦਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਆਮ ਸਚੇਤਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ,
- ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਇਸ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਹ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ “ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ”,
- ਇਕ ਠੋਸ “ਦਬਾ-ਪਾਉ ਗੁਟ” ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ,
- ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ,
- ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਬਦਲਣ ਲਈ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਕਰਨਾ

ਕਾਨਫਰੰਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਦਿਨ ਪਹਿਲਾ: ਸ਼ਨੀਵਰ, 10 ਅਗਸਤ

0830 - 0900	ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾਖਲਾ, ਚਾਹਪਾਣੀ/ਨਾਸ਼ਤਾ
0900 - 0930	ਸੁਆਗਤ, ਭੂਮਿਕਾ, ਪਰਿਚੈ, ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ - ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਕੰਦੋਲਾ/ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
0930 - 1000	ਉਦਘਾਟਨੀ ਭਾਸ਼ਨ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ, ਸ਼ਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ, ਕੌ: ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ
1000 - 1045	ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ - ਸੁਖਿੰਦਰ, ਕਨੇਡਾ
1045 - 1100	ਚਾਹਪਾਣੀ
1100 - 1145	ਕੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ? - ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਯੂ ਕੇ
1145 - 1230	ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਸਿੱਖਿਆ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ: - ਡਾ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਪੰ:ਯੂ:ਪ:
1230 - 1300	ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ - ਸਵੇਰ ਦੇ ਪਰਚਿਆਂ ਤੇ
1300 - 1400	ਦੁਪਿਹਰ ਦਾ ਖਾਣਾ
1400 - 1445	ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ - ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਯੂ ਕੇ
1445 - 1530	ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਨ - ਪ੍ਰੋ: ਰਾਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰ:ਯੂ:ਪ:
1530 - 1545	ਚਾਹਪਾਣੀ
1545 - 1630	ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ- ਓਕਾਰ ਮਾਨਵ, ਯੂ ਕੇ
1630 - 1700	ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ - ਬਾਅਦ ਦੁਪਿਹਰ ਦੇ ਪਰਚਿਆਂ 'ਤੇ
1700 - 1830	ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ
1830 - 2030	ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ - ਮੀਜ਼ਬਾਨ ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ/ ਕੌ: ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ

ਕਾਨਫਰੰਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਦਿਨ ਦੂਸਰਾ: ਐਤਵਾਰ, 10 ਅਗਸਤ

0930 - 1000	ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ - ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ 'ਮਾਧੋ ਝੰਡਾ' (ਇਟਲੀ)
1000 - 1130	ਆਮ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼
1130 - 1200	ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਮਾਪਤੀ
1200 - 1330	ਦੁਪਿਹਰ ਦਾ ਖਾਣਾ
1400 - ਸ਼ਾਮ	ਲਮਿੰਗਟਨ ਸਪਾ ਮੇਲਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਥਾਨ

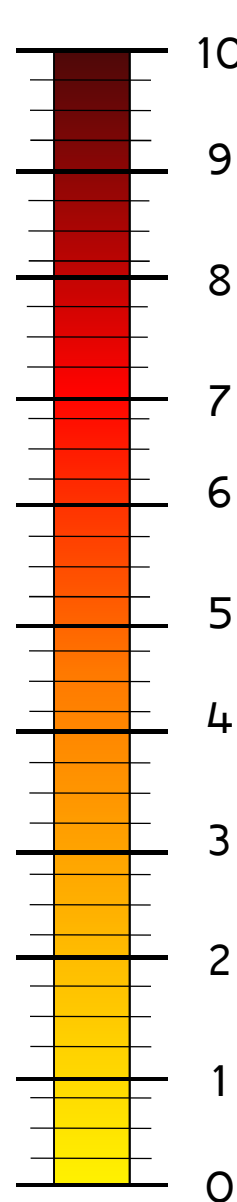
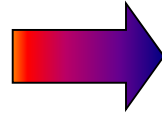

www.5abi.com

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਜਰਮਨ,
ਚੀਨੀ, ਜਪਾਨੀ, ਰੂਸੀ ਆਦਿ

10 ਹਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ੇ
ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ

ਪੰਜਾਬੀ

0 ਹਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ੇ
ਵਿਚ ਅਪੂਰਣ

